

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

بررسی حقوق کودک در سایه ی حمایت های بین الملل

فرجام کرانی

کارشناس حقوق

آدرس پست الکترونیکی: farjamkarani@gmail.com

خلاصه

کودکان در زمینه جنگ ها و محرومیت های آموزشی که لطامات جبران ناپذیری به کودکان وارد می گردد . کنوانسیون های مختلفی مانند کنوانسیون ژنو مصوب ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی آن، حقوق کودکان را در زمینه مخاصمات مسلحانه و حقوق آموزشی کودکان را مورد حمایت قرار داده است. از جمله این حقوق می توان ممنوعیت بکارگیری کودکان کمتر از پانزده سال در جنگ و اجباری و رایگان بودن آموزش تا پایان مقطع ابتدایی نام برد. مقاله به حقوق کودک در زمینه بشردوستانه و حق آموزش در اسناد بین المللی پرداخته و از روش داده کتابخانه ای بهره جسته است.

کلمات کلیدی: حقوق کودک ، مخاصمات مسلحانه ، حق آموزش ، اسناد بین الملل

مقدمه

کودکان از جمله گروه های آسیب پذیر در برابر شرایط گوناگون محیطی و اجتماعی می باشند که به دلیل ضعف نسبی قوای جسمانی و فکری نسبت به بزرگسالان در معرض انواع خشونت های جسمی و روحی و نیز طیف گسترده ای از محرومیت قرار دارند این امر سبب پیدایش کنوانسیون حقوق کودک و سایر اسناد در حوزه حقوق بین الملل به منظور اعمال رفتارهای حمایتی کشورهای جهان از این قشر آسیب پذیر در برابر جرایم و محرومیت ها گردیده است. بیشترین تضییع حقوق کودکان در زمینه هایی همچون محرومیت از بهره مندی از آموزش های ابتدایی مهارت های اساسی و پایه ای زندگی و نیز عدم توجه به وضعیت کودکان در پی ایجاد مخاصمات مسلحانه در سطح داخلی و بین المللی روی می دهد. در این مقاله به بررسی حقوق کودکان در دو بخش حمایت از کودکان در منازعات مسلحانه و نیز بررسی حقوق کودکان در زمینه دسترسی به آموزش در پرتو قوانین بین المللی پرداخته شده است و قصد پاسخگویی به سوالاتی که داریم عبارتند از: کودک از نقطه نظر کنوانسیون حقوق کودک و اسناد بین المللی چه حقوقی در زمینه آموزش و مخاصمات مسلحانه دارند؟ و این حقوق چه میزان در تامین نیاز های کودکان موثر می باشد؟

تعریف کودک

از واژه کودک تعاریف بسیاری بعمل آمده است که عمدتاً ناشی از فرهنگ غالب در جوامع و تحت تاثیر اعتقادات مذهبی شکل گرفته است. برای اینکه با حقوق کودک آشنا شویم می توانیم دوران مختلف کودکی را در سه بخش طبقه بندی نماییم:

۱. دوران تشکیل نطفه تا تولد

۲. دوران ولادت تا پایان حضانت

۳. دوران پس از حضانت تا بلوغ

آنچه در حقوق بین الملل مطرح بوده و ملهم از حقوق غرب می باشد مرحله ولادت تا رسیدن به سن بلوغ که عمدتاً هجده سال تمام و بدون توجه به

جنسیت کودک می باشد .

گفتار اول

حقوق کودکان در مخاصمات مسلحانه

جنگ پدیده شومی است که افراد بی گناه بی شماری را درگیر خود می نماید و کودکان که نقشی در ایجاد مخاصمات ندارند از قربانیان اصلی آن محسوب می گردند. حقوق بشردوستانه بین الملل با هدف محدود نمودن اعمال زور در جنگ های مسلحانه پدید آمده است به حقوق کودکان به عنوان بخشی از افرادی

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

که ناخواسته در میان نبردهای مسلحانه قرار می گیرند توجه نموده است. مهترین قوانین بین المللی حاکم بر حقوق بشردوستانه چهار معاهده ژنو مصوب سال ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی آن می باشد که یکی از شاخه های آن پشتیبانی و حمایت از اشخاص غیر نظامی در دوران جنگ های مسلحانه می باشد. ماده سوم کنوانسیون ژنو کشور های عضو را متعهد می سازد چنانچه مخاصمات مسلحانه جنبه بین المللی نداشته باشد و در خاک یکی از دول روی دهد با کسانی که در نبردهای مسلحانه شرکت نداشته و یا سلاح بر زمین گذاشته باشند و یا به هر علتی قادر به جنگیدن نباشند صرف نظر از رنگ و نژاد و ملیت می بایست با اصول انسانی با آنان رفتار گردد و اعمال رفتارهایی از قبیل لطمه به حیثیت یا تمامیت جسمانی، اخذ گروگان، محکومیت به اعدام بدون حکم دادگاهی که صحیحا تشکیل شده باشد، در همه حال ممنوع می باشد. همچنین برخی از مواد کنوانسیون چهارم ژنو به وضوح به حقوق کودکان در مخاصمات مسلحانه می پردازد. ماده چهارم کنوانسیون چهارم اشعار می دارد که کودکان و زنان باردار و تازه زا جزء افرادی هستند که طرفین مخاصمه می بایست تسهیلات لازم را برای عبور آنها فراهم آورند.

ماده ۲۳ از همین کنوانسیون نیز متذکر می شود دولت های متعاهد به کلیه محمولات دارو و لوازم بهداشتی و اشیاء لازم جهت انجام مراسم مذهبی که منحصر برای غیر نظامیان دولت متعاهد دیگر ولو دشمن فرستاده شود آزادی عبور داده می شود و هرگونه محموله ضروری شامل پوشاک و مواد مقوی مخصوص اطفال کمتر از پانزده سال و زنان تازه زا عبور خواهد کرد.

همچنین بند ۵ ماده ۳۸ کنوانسیون اضافه می نماید: «اطفال کمتر از پانزده سال و زنان باردار و مادران دارای طفل کمتر از هفت سال به طور ویژه مورد حمایت قرار خواهند گرفت.»

ماده ۵ کنوانسیون چهارم ژنو در تشریح وظایف دولت اشغالگر اظهار می دارد که دولت اشغالگر با کمک مقامات محلی و ملی موجب تسهیل حسن اداره موسسات پرستاری و تربیت اطفال را فراهم کرده و اقدامات لازم جهت تعیین هویت و ثبت نسب اطفال را خواهد نمود. همچنین در بخش چهارم که مربوط به رفتار با بازداشتیان است اضافه می نماید که بازداشت کنند می بایست حوائج اشخاص تحت تکفل بازداشتیان را که فاقد وسایل کافی معاش باشند یا شخصاً قادر به تامین زندگی خود نباشند رفع نماید. ماده ۸۵ کنوانسیون نیز می افزاید: «زنان باردار و تازه زا و اطفال کمتر از پانزده سال غذای اضافی و مناسب با احتیاجات جسمانی خود را دریافت خواهند کرد.»

پروتکل های الحاقی به کنوانسیون های چهارگانه ژنو نیز توجهات خاصی به وضعیت کودکان داشته اند. در پروتکل های مذکور تاکید شده است که کودکان می بایست مورد احترام خاصی قرار گیرند و در برابر هر شکل از رفتارهای غیر محترمانه حمایت شوند. طرف های مخاصمه می بایست هرگونه اقدام ممکن را بعمل آورند تا کودکان زیر پانزده سال به طور مستقیم در مخاصمات شرکت ننموده و از فراخوان آنان به نیروهای مسلح اجتناب گردد و درباره کودکان بالای پانزده سال که به هجده سالگی نرسیده اند کوشش نمایند که الویت فراخوان به نیروهای مسلح با افرادی باشد که دارای سن بیشتری هستند.

اعلامیه مجمع عمومی سازمان ملل با عنوان «وضعیت زنان و کودکان در مواقع اضطراری و تعارض های مسلحانه» از کشورهای عضو می خواهد برای صلح و خودمختاری و رهایی ملی و استقلال، مسوولیت خود را برای حمایت از نسل در حال رشد و مادران که نقشی اساسی در جامعه ایفا می کنند انجام دهند و خواستار انجام پذیرفتن کنوانسیون ژنو می باشد در بندهای خود اقداماتی نظیر بمباران و حملات به غیر نظامیان بویژه زنان و کودکان را ممنوع اعلام می دارد و می افزاید زنان و کودکان در شرایط درگیری های مسلحانه نباید از پناهگاه، غذا، کمک های اولیه و یا حقوق دیگری که در اعلامیه حقوق بشر به آنها تصریح شده است محروم شوند. هسته اولیه تشکیل تونیسف توجه به نیازهای بسیار ضروری کودکانی بود که به دلیل جنگ های جهانی قاره اروپا در شرایط ناگواری به سر می بردند. بنابراین به وضوح روشن است سازمان ملل از ابتدا به حقوق این قشر قربانی و آسیب پذیر توجه زیادی داشت است.

مقاله نامه شماره ۱۸۲ سازمان بین المللی کار مصوب کنفرانس عمومی سال ۱۹۹۹ نیز بیان می کند که به کارگیری اجباری کودکان در معارضات مسلحانه از بدترین اشکال کار کودک بوده و از دولت های عضو می خواهد با استمرار نظارت خود، تمامی ابزارهای لازم را برای جلوگیری از این نوع کار اجباری به کار گیرند.

در زمینه حقوق کیفری بین المللی نیز اساس نامه دیوان بین المللی کیفری مصوب ۱۹۹۸ در مواد ۸ و ۷ به موضوع کودکان توجه و بیان می دارد بکارگیری یا ثبت نام اطفال زیر ۱۵ سال در نیروهای مسلح، جنایت جنگی محسوب می گردد.

جنگ از عوامل اصلی جابجایی و آوارگی انسان ها در طول تاریخ بوده است. براساس آمار از بین سی میلیون آواره دنیا ۸۰٪ آنان را کودکان تشکیل می دهند و هر روز نیز ۵۰۰۰ کودک آواره براین تعداد افزوده می شود. کودکان آواره در تمامی نقاط دنیا حضور دارند نمونه روشن آن کودکان آواره آفریقایی

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

افغانی و عراقی هستند. کودکان آواره در مقایسه با بزرگسالان آواره بدلیل آسیب پذیری بیشتر با خطرات جسمی و روحی بیشتری مواجه می شوند به همین دلیل حمایت ویژه ای را طلب می نمایند. عواملی چون بی سرپرستی، سربازی اجباری، جدایی از خانواده و حتی سوءاستفاده های جنسی و قطع تحصیلات از عواملی هستند که رشد جسمی و روحی آنان را با مشکلات جدی همراه می سازند. برای بازپروری و حمایت کودکان هم در زمان جنگ و هم پس از آن ابتدا می بایست به اصلی ترین مشکل روحی که کودکان یعنی تحکیم خانواده توجه نمود. دولت ها باید با استفاده از امکانات و تکنولوژی اقدام به یافتن والدین آنان نمایند و اگر والدین کودک یافت نشد به پیدا نمودن اقوام کودکان مبادرت کرده و کودکان را جهت نگهداری به آنان بسپارند. همچنین کنوانسیون حقوق کودک امکان اعطای حضانت کودکان بی سرپرست در موارد ضروری به صورت فرزندخواندگی به فامیل های خارجی را هم با اخذ تضمین های مناسب پیش بینی نموده است (ماده ۲۱ کنوانسیون). کشورها می بایست ابتدا مشکل تغذیه ای و بهداشتی کودکان و سایر آوارگان را حل نموده و رفتاری به دور از تبعیض بین پناهندگان و شهروندان خود داشته باشند و این فرهنگ را هرچه بیشتر در بین شهروندان خود تقویت کنند. البته لازم به ذکر است دولت ها به تنهایی قادر به حمایت از کودکان قربانی نبوده و سازمان های مردم نهاد (NGO) نقش بسیار برجسته ای را ایفا می کنند. از جمله این نقش ها ایجاد روشننگری در سطح داخلی و بین المللی، ایجاد برنامه هایی که بطور وسیع قادر به پاسخگویی به نیازهای کودکان، همراه با راحل های مناسب به دولت ها می باشد.

مجازات مرتکبان جنایات جنگی علیه کودکان

در قطعنامه ۱۲۶۱ شورای امنیت در سال ۱۹۹۹ تأکید شد که همه دولت ها می بایست به مجازات نکردن ناقضان کنوانسیون های ژنو مصوب ۱۹۴۹ پایان داده و مسوولان آن را مورد تعقیب کیفری قرار دهند، مأموریت های ویژه سازمان ملل متحد در مورد حقیقت یابی کمک شایانی در این زمینه خواهد بود. در اساسنامه دیوان کیفری بین المللی نیز یکی از اهداف، مجازات مرتکبین جنایات جنگی بر ضد کودکان است. نتیجه اینکه حقوق بشردوستانه حمایت های وسیعی از کودکان به هنگام جنگ ها بعمل آورده است. اما علیرغم تصویب این قوانین هزاران کودک در جنگ ها مشارکت فعالانه دارند و خودشان قربانیان بیگناه این حوادث هستند. دولت ها مسوولیت اولیه پایان بخشیدن به این موقعیت ها را داشته و متعهد به تصویب معاهدات حمایت کننده از کودکان در مخاصمات مسلحانه هستند. لازم است تلاش های گسترده ای در زمینه آگاهی و توافق نسبت به پذیرش حقوق بشردوستانه در سطح جهانی انجام گیرد.

گفتار دوم

حق آموزش کودکان در قوانین بین المللی

آموزش ابزاری برای رشد جسمی و روانی و شخصیت انسانی است. آموزش در تعریف یونسکو به چهار بخش تقسیم می گردد که عبارت است از: یادگیری کردن، برای زندگی کردن با یکدیگر، یادگیری برای دانستن، یادگیری برای انجام دادن امور، یادگیری برای بودن. آموزش چه با این استدلال که به فرد این امکان می دهد تا بر عملکرد دولت نظارت نموده و از این طریق امکان به کارگیری حقوق مدنی و تمتع از آزادی را داشته باشد و چه با این استدلال که یکی از حداقل های رفاهی افراد و از شرایط اجتناب ناپذیر برای زندگی توأم با کرامت انسان است که تحقق آن تنها از طریق دولت امکان پذیر است در زمره حقوق بشر موضوعه قرار گرفته و در اسناد بین المللی گوناگونی در سطح منطقه ای و جهانی مورد شناسایی قرار گرفته است.

بخش اول تعریف آموزش

۱. عام و خاص

آموزش در دو معنای عام و خاص گنجانده می شود، آموزش عام عبارت است از اینکه فعالیت های والدین یا جامعه یا گروهی خاص که بوسیله آن مجموعه ای از قواعد اخلاق، مهارت و دانش به فرزندان یا نسل های بعد منتقل می گردد یعنی شامل رشد جسمانی، معنوی، اخلاقی، مدنی و اجتماعی کودک که باعث شکوفایی شخصیت کودک می گردد. برای مثال در بند الف ماده ۱ توصیه نامه یونسکو درباره آموزش برای تفاهم، همکاری و صلح بین المللی و آموزش درباره حقوق بشر و آزادی های بنیادی مصوب ۱۹۷۴ نیز به همین معنای عام آمده است. ولی آموزش به معنای خاص عبارت است از: « آموزش های هدفمند که از سوی یک نهاد آموزشی دولتی یا خصوصی به کودکان ارائه می گردد » و در واقع مطابق این تعریف به آموزش رسمی اشاره می گردد که عمدتاً در مدارس توسط

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

معلمان و موضوعات مشخص شده از سوی دولت تحقق می پذیرد. برای مثال کنوانسیون یونسکو علیه تبعیض در آموزش مصوب ۱۹۶۰ در بند ۲ ماده ۱ آموزش به معنای خاص را مد نظر قرار داده است.

مفسران کنوانسیون حقوق کودک معتقدند که بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون مذکور به هردو معنای آموزش (عام و خاص) توجه کرده است و کمیته حقوق کودک در تفسیر خود از «مهارت های اساسی» اظهار می دارد که این اصطلاح تنها شامل آموزش حساب و کتاب نبوده بلکه شامل آموزش مهارت های زندگی نیز می گردد. در واقع اگر بپذیریم معنای عام آموزش مورد توجه اسناد بین المللی قرار گرفته است باید تعهداتی برای والدین، رسانه ها و دیگران بازیگران موثر در تربیت کودک قائل شد و محدود کردن تعهدات ناشی از حق آموزش به دولت کافی نخواهد بود.

۲. رسمی و غیر رسمی

بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک در مورد شمولیت آن بر آموزش های غیر رسمی ساکت است. آموزش های رسمی در واقع دارای ساعات مشخصی هستند و در کلاس های رسمی برگزار می گردند ولی آموزش های غیر رسمی خارج از کلاس های رسمی و به طور مثال در فضای باز برگزار می شوند. یافته های کمیته حقوق کودک آن است که بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک شامل هر دو نوع آموزش رسمی و غیر رسمی می باشد بر همین اساس کمیته از دولت ها می خواهد که وجود نظام آموزشی غیر رسمی در کشور های خود را نیز گزارش دهند و آنها را تشویق به دایر کردن و تسهیل برگزاری نظام آموزش غیر رسمی نیز می نماید.

۳. زمان آموزش

در تعریف آموزش در بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک، عنصر زمان مطرح نگردیده و معلوم نشده است که آموزش باید از چه زمانی آغاز گردد. حق بر آموزش پیش دبستانی در بسیاری از اسناد الزام آور بین المللی ذکر نشده و این استنتاج را به باعث شده است که اساساً چنین تعهدی برای دولت ها وجود ندارد. در جریان تدوین کنوانسیون حقوق کودک نیز پیشنهادهای جهت آموزش پیش دبستانی مطرح گردیده که مورد موافقت قرار نگرفت. با این وجود کمیته حقوق کودک از دولت ها می خواهد در گزارش خود هرگونه عملکرد ابتکاری در این زمینه را گزارش دهند و آنها را برای ایجاد امکانات و تسهیل برگزاری آموزش های پیش دبستانی تشویق نموده است. همچنین کنوانسیون حقوق کودک درباره طول آموزش های ابتدایی و متوسطه ساکت می باشد و کمیته حقوق کودک نیز در رویه خود تعریفی از سن آموزش ارائه نکرده و تنها به ارائه شاخص هایی به دولت ها بسنده نموده است. کمیته از دولت ها می خواهد که در گزارش های خود سن معینی را برای شروع و پایان آموزش های اجباری یا تعداد سال های این دوره ها را مشخص کند. براین مینا بسیاری از کشورها سن شش تا پانزده سالگی را به عنوان دوره آموزش اجباری مورد شناسایی قرار داده اند.

۴. مکان آموزش

اجباری ساختن آموزش به معنای اجباری ساختن حضور در مدرسه نمی باشد، مدرسه و آموزش با یکدیگر مترادف نیستند، کودک ممکن است در خارج از مدرسه آموزش ببیند ولی به رغم حضور در مدرسه مورد آموزش قرار نگیرد. با وجود این قسمت ه بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک با این فرض که مدارس بهترین مکان جهت آموزش می باشند دولت را متعهد می سازد تا حضور کودکان را در مدارس افزایش دهند. کمیته حقوق کودک نیز بیان می کند مصالح عالی کودک از جمله ضرورت اجتماعی پذیر شدن کودکان ایجاب می نماید که آموزش کودکان در مدارس صورت گیرد و مدرسه بهترین مکان برای دادن آموزش به کودکان می باشد.

بخش دوم متعهد حق کودک به آموزش

اسناد بین المللی مرتبط با حق آموزش، با توجه به اهمیت این امر، دولت ها را مسوول اصلی حق آموزش می داند. دولت به کمک والدین یا دیگر نهاد های مرتبط به انجام چنین وظیفه ای مبادرت می نماید. مواد ۵ و ۱۸ کنوانسیون حقوق کودک، مسوولیت اصلی آموزش را بر عهده والدین قرار داده اند ولی بند ۲ ماده ۳ کنوانسیون، این مسوولیت را متوجه دولت نموده است. در سایر مواد کنوانسیون تعهداتی بر عهده اشخاص دیگر قرار داده شده است برای مثال بند ۲ ماده ۲۶ عبارت « اشخاصی که مسوولیت نگهداری از کودک را دارند» را به کار برده است و یا ماده ۲۷ عبارت های « والدین یا دیگرانی که در قبال کودک مسوولند» و « والدین یا دیگرانی که مسوولیت مالی در قبال کودک دارند» را به کار برده است. با این وجود، با در نظر گرفتن تعهداتی چون اجباری و رایگان بودن آموزش (به معنای خاص) می توان تاکید کرد مسوولیت اصلی آموزش کودک در نظام بین المللی حقوق بشر (آموزش به معنای خاص) با دولت ها است و والدین در این باره نقش تکمیلی دارند ولی درباره تربیت کودک (معنای عام آموزش) مسوولیت اصلی با والدین است.

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

بخش سوم محتوای حق کودک به آموزش

نظام بین الملل حقوق بشر سرفصل های خاصی را برای آموزش کودکان تجویز نکرده و تنظیم محتوای آن را به اهداف آموزش گره زده است. اهداف چهارگانه کلی آموزش کودکان عبارتند از:

۱. آموزش باید به شکوفایی شخصیت و استعداد های کودکان منجر شود.
۲. از کودکان اعضای مفید برای جامعه بسازد و از تبدیل شدن آنها به شهروندان مصرف کننده جلوگیری نماید.
۳. به تعالی و ترویج فهم متقابل، مدارا و صلح و دوستی میان همه ملت ها و گروه ها منجر شود.
۴. به تقویت احترام به حقوق بشر و آزادی های بنیادی منجر شود.

۱. آموزش های عمومی و حرفه ای

کمیته حقوق کودک در بند ۹ نظر تفسیری خود متذکر شده است که هدف آموزش باید اطمینان از این امر باشد که هر کودک در مدرسه مهارت های اساسی و ضروری زندگی را فرا گیرد و هیچ کودکی بدون آمادگی برای روبرو شدن با چالش های مورد انتظار در زندگی مدرسه را ترک نمی کند. آموزش های ابتدایی باید نیاز های آموزشی پایه ای را برای کودکان تامین کند که شامل شمارش، بیان شفاهی، حساب و حل مساله است و هم شامل دانش، مهارت، ارزش ها و گرایش های ضروری برای بقا و زندگی انسان لازم است فرا می گیرد. در سطح متوسطه نیز مهارت های یادگیری پایه ای باید کامل گردد و دانش آموزان می بایست برای فرصت های آموزش حرفه ای و عالی آماده شوند. قسمت د بند ۱ ماده ۲۸ کنوانسیون حقوق کودک دولت ها را ملزم ساخته است تا اطلاعات و راهنمایی های لازم آموزشی و حرفه ای را برای همه کودکان موجود و قابل دسترس قرار دهد.

۲. آموزش های دینی

در نظام بین المللی حقوق بشر آموزش مسائل دینی در مدارس با چند حق فردی و اجتماعی ارتباط پیدا می یابد که عبارتند از: حق کودک به آزادی عقیده و مذهب، حق والدین به آزادی مذهب و حق آموزش اعتقادات دینی و اخلاقی خود به فرزندان و حق جامعه به جامعه پذیر کردن کودکان و تامین همزیستی مسالمت آمیز ادیان و مذاهب مختلف با یکدیگر. حق والدین به آموزش مذهب و اعتقادات خود به فرزند در برخی اسناد مانند میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی صریحا و یا تلویحا به عنوان جزئی از آزادی های مذهبی و همچنین به عنوان عاملی جهت تحدید تمایلات استبدادی در آموزش های دولتی شناخته شده است.

۳. آموزش های مرتبط با سلامت

در اسناد بین المللی متعددی بر اهمیت و ضرورت آموزش های مرتبط با سلامت به کودکان تاکید شده است. به موجب ماده ۲۴ کنوانسیون حقوق کودک و سایر اسناد مرتبط، دولت ها برای تحقق آموزش و نیز حق سلامتی تعهد دارند تا تضمین کنند حداقل دانش پایه درباره بهداشت و سلامتی کودکان را در اختیار خود آنها و والدین یا سرپرستان قانونی آنان قرار دهند. از این رو آموزش بهداشت فردی از جمله چگونگی انجام امور مربوط به نظافت شخصی، مراقبت در برابر ابتلا به بیماری های واگیر، مراقبت از سلامت جنسی و پیشگیری از ابتلا به ایدز از مهمترین موضوعات ذیل عنوان آموزش می باشد.

بخش چهارم مدیریت و اجرای حق آموزش

بند ۱ ماده ۱۸ کنوانسیون حقوق کودک اجرای تعهد به آموزش را برعهده دولت ها قرار داده است که آموزش را در سطح گوناگون، موجود و قابل دسترس قرار دهند. دولت ها ملزم اند آموزش ابتدایی را اجباری نمایند اصل آموزش اجباری مبتنی بر این فکر است منافع عالی کودک ایجاب می کند که تا یک سطح معینی نتواند از آموزش امتناع ورزد و ازادی اش محدود شود. به موجب این اصل حق کودک به آموزش نباید در نتیجه غفلت والدین و سوء استفاده یا جهل آنان و یا مقاومت های فرهنگی با مانع مواجه شود. بنابراین منظور از اجباری بودن، حمایت کردن از حقوق کودک است نه ایجاد الزام از سوی دولت یا خانواده نسبت به نوع خاصی از آموزش یا ایجاد انحصار برای دولت در امر آموزش. دولت ها می بایست با تصویب قوانینی، تا سن مشخصی آموزش را اجباری و رایگان نمایند. کمیته حقوق کودک ارائه غذا و تسهیل حمل و نقل و خدمات مشاوره ای رایگان را برای کودکان نیازمند را در اظهار نظر های خود نسبت به گزارش های دولت ها متذکر شده است.

International Conference on "the Third Millennium and Humanities"

May 11, 2016

کنفرانس بین المللی هزاره سوم و علوم انسانی

هرچند در خصوص آموزش دوره متوسطه، تعهدی برای اجباری ساختن آن نیست ولی در اکثر دولت ها آموزش اجباری به فراتر از دوره ابتدایی گسترش یافته است. اجباری بودن دوره آموزشی در پرتو رایگان بودن آن معنا می شود و در واقع اجباری و رایگان بودن امر آموزش لازم و ملزوم یکدیگر می باشند چرا که نمی توان افرادی که تمکن مالی جهت پرداخت هزینه آموزش را ندارند مجبور به پرداخت هزینه های ناخواسته آموزش نمود. به همین دلیل کنوانسیون حقوق کودک تصریح به رایگان بودن آموزش ابتدایی دارد. رایگان بودن آموزش دوره متوسطه در مقایسه با آموزش دوران ابتدایی با عبارت های محتاطانه تری در ادبیات کنوانسیون حقوق کودک بیان شده است و حاکی از این امر می باشد که تحقق این امر ممکن است فراتر از منابع مالی کشورها باشد. اما با این حال بسیاری از کشورها آموزش های دوره متوسطه را رایگان برگزار می نمایند.

نتیجه گیری

به دلیل آسیب پذیری کودکان نسبت به بزرگسالان، قوانین حمایتی بسیاری در سطح حقوق بین الملل برای کودکان وضع گردیده است. از جمله این قوانین حقوق بشردوستانه است که بطور گسترده نسبت به حقوق کودکان در مخاصمات مسلحانه اقدامات حمایتی را پیش بینی نموده است. جمله اسناد بین المللی به کار گیری کودکانی که کمتر از پانزده سال را در مخاصمات مسلحانه ممنوع و ناقضان آن را جنایتکاران جنگی و قابل تعقیب کیفری در مراجع داخلی و بین المللی می دانند. قواعد حقوق بشردوستانه در طول مخاصمات ارائه خدمات رفاهی، درمانی و بهداشتی به کودکانی که در منازعه شرکت نداشته اند را تسهیل نموده اند. علیرغم قوانینی که حقوق بشر در مورد کودکان مورد تصویب قرار داده است هزاران کودک همچنان قربانی آن می شوند و در نتیجه دولت ها و سازمان های مردم نهاد می بایست با وضع قوانین داخلی و افزایش سطح آگاهی عمومی به کمتر شدن هرچه بیشتر آسیب های منازعات نسبت به کودکان اقدام نمایند. در مورد حق آموزش کودکان نظام بین المللی در ابتدا تنها به آموزش به معنای خاص آن توجه داشت اما با تصویب کنوانسیون حقوق کودک تربیت کودک که در واقع آموزش به معنای عام آن می باشد نیز مورد حمایت قرار گرفت. کنوانسیون درصدد است تا آموزش های رسمی و غیر رسمی کودکان را تحت نظارت قرار دهد. در این نظام مدرسه به عنوان بهترین مکان جهت اعمال حق آموزش نسبت به کودکان شناخته شده است. نظام بین الملل هرچند سرفصلی جهت محتوای آموزشی کودکان ارائه نموده ولی با ذکر اهداف کلی آموزش به کودکان، خط مشی محتوای آموزشی را مشخص کرده است. همچنین دولت ها مکلفند برای بهره مندی کودکان از حق آموزش، آن را حداقل تا پایان دوره ابتدایی اجباری و رایگان نموده و با همیاری والدین و سایر نهاد ها به امر آموزش در هر دو معنای عام و خاص آن اقدام نمایند.

مراجع

۱. لطفی، ع، (۱۳۸۸)، "اشخاص مورد حمایت در مخاصمات مسلحانه" انتشارات هستی نما، تابستان
۲. اساس نامه دیوان بین المللی کیفری ICC
۳. اعلامیه مجمع عمومی مصوب ۱۶ می ۱۹۷۴، شماره ۳۳۱۸ در مورد حمایت از کودکان در مخاصمات مسلحانه
۴. اسلامی، ر، (۱۳۹۴)، "بردگی جنسی کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در نظام بین المللی حقوق بشر و حقوق ایران" تابستان
۵. صابری، ه، (۱۳۷۸)، "ضمانت اجرا در حقوق بشردوستانه" تهران، انتشارات وزارت امور خارجه
۶. عباچی، م، (۱۳۸۰)، "حقوق کیفری اطفال در اسناد سازمان ملل متحد" تهران، انتشارات مجد
۷. نگهی، م، (۱۳۹۱)، "مقابله با هرزه نگاری کودکان: بررسی تطبیقی اسناد بین المللی و قوانین کیفری ایران" پاییز و زمستان
8. Dailey, Michael Brain Home Schooled children Gaining Limited Access to Public Schools, Journal of Law & Education, 1999.
9. Freeman, Michael; **Article 3. The Best Interests of the Child**; in: A. Alen, J. Vande Lanotte, E. Verhellen, F. Ang, E. Berghmans and M. Verheyde (Eds.); **A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child**; Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, 2007.
10. _____; **Liberté d'enseignement et rôle de l'Etat**; Exposé fait à l'Université d'été Menedes Pelayo, Santander, Espagne, 3 Août 2000.
11. Convention on the right of the child, 20 November 1989.
12. Geneva convention (17), signed at Geneva 12 August 1949.
13. Rome statute of the international criminal court.
14. Declaration of the protection of children in Armed conflict, General assembly, 16 may 1974.